

ТЕОРІЯ Й ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Денис Анатолійович Шигаль,
канд. юрид. наук, доцент
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
м. Харків

УДК 340.15:340.11

АНАЛОГІЯ І ТИПОЛОГІЗАЦІЯ У ПОРІВНЯЛЬНОМУ ІСТОРИКО-ПРАВОВОМУ ДОСЛІДЖЕННІ

У статті досліджується взаємодія порівняльного історико-правового методу й таких засобів наукового пізнання, як аналогія і типологізація. Аналізуються умови застосування аналогії і типологізації під час здійснення компаративного дослідження з історико-правової тематики. Робляться висновки про гносеологічний потенціал аналогії і типологізації у ході проведення порівняльного історико-правового аналізу.

Ключові слова: порівняльний історико-правовий метод, аналогія, моделювання, типологізація, класифікація, типологія.

Розробка нового наукового методу являє собою надзвичайно складний процес. Це пов'язано з необхідністю радикального переосмислення існуючої наукової традиції як в онтологічному, так і у гносеологічному та логічному відношенні, що вимагає зміни способу й стилю наукового мислення та пошуку інших методологічних основ. Крім того, кожний науковий метод має відповідну внутрішню структуру, що визначається теорією методу й конкретизується у методиці та техніці проведення наукового дослідження. Поява нового засобу наукового пізнання прямо обумовлена розробкою всіх основних структурних елементів методу. При цьому на кожній стадії роботи над структурою нового методу перед дослідником неминуче постають проблемні питання, обумовлені як пошуком найоптимальніших шляхів реалізації методики, так і специфікою застосовуваних знарядь та інструментів у рамках

техніки розв'язання науково-дослідного завдання, що лежить в основі теорії розроблюваного методу. Все сказане цілком стосується й такого нового засобу спеціально-наукового пізнання історії держави і права, як порівняльний історико-правовий метод, який останнім часом все частіше привертає увагу дослідників методології історико-правової науки.

Метою цієї наукової статті є виявлення гносеологічного потенціалу та розкриття наукового значення аналогії і типологізації як засобів наукового пізнання в контексті здійснення порівняльних історико-правових досліджень. Наукова новизна статті полягає у тому, що вперше робиться спроба детального аналізу основних напрямків взаємодії порівняльного історико-правового методу та аналогії і типологізації на всіх етапах компаративного дослідження. Актуальність статті проявляється у подальшій розробці теорії порівняльного історико-правового методу, що у свою чергу сприятиме збагаченню методології науки історії держави і права.

Ступінь наукової розробленості зазначеної проблеми характеризується, з одного боку, досить завершеним й досконалим оформленням у науці таких засобів пізнання, як аналогія і типологізація, а з іншого, – відсутністю достатньої уваги з боку науковців до питань застосування цих прийомів під час проведення компаративного аналізу з історико-правової тематики. При цьому обов'язково слід відзначити тих дореволюційних, радянських й сучасних учених – істориків і правознавців, які у своїх працях так чи інакше приділяли увагу відповідним методологічним аспектам указаної проблеми. Зокрема, це: Ю. Я. Баскін [1], С. М. Биковський [4], І. В. Богушова [2], Д. О. Вовк [5], М. В. Воробйов [6], Б. А. Грушин [7], М. А. Дамірлі [8], Т. Б. Дроботова [9], В. В. Іванов [10], І. Д. Ковальченко [11], В. Ф. Коломийцев [12], Д. В. Лук'янов [13], Л. А. Луць [14], С. О. Маркова-Мурашова [15], Б. Г. Могильницький [17], О. В. Петришин [18], С. П. Погребняк [18], О. П. Пронштейн [19], А. Х. Саїдов [20], С. Г. Серьогіна [21], В. І. Синайський [22], В. М. Сирих [24], А. О. Тіллі [25], Д. І. Фельдман [1], М. М. Філіпенко [28], Г. В. Швеков [25] та ін. Разом з тим, незважаючи на наявність значної уваги з боку наукової спільноти до методології історико-правової науки, прогалини у дослідженні специфіки та особливостей застосування порівняльного історико-правового методу ще й досі зберігаються, а отже, робота у цьому напрямку повинна бути продовжена.

Під час проведення компаративного дослідження з історико-правової тематики неодноразово доводиться вдаватися до загальнонаукового методологічного арсеналу й використовувати досить значну кількість інших засобів наукового пізнання для досягнення мети наукової роботи. Пояснити це можна специфікою порівняльного історико-правового аналізу, яка передусім полягає у тому, що, з одного боку, порівняльний історико-правовий метод є стрижнем наукового пошуку, навколо якого вибудовується методологія дослідження, а з іншого, – у ході роботи виникає досить багато завдань, які напряму хоча й не пов'язані з головною метою дослідження, тим не менш можуть безпосередньо вплинути на достовірність та якість отриманих результатів. Одними з найціка-

віших загальнонаукових засобів пізнання, які нерідко застосовуються в практиці компаративних історико-правових досліджень, є аналогія і типологізація.

Як відомо, сутність аналогії полягає в тому, що на підставі схожості предметів або явищ у деяких властивостях та відношеннях робиться висновок про їхню подібність також й у інших властивостях і відношеннях. Типологізація як метод наукового пізнання полягає у розбивці сукупності об'єктів, що вивчаються, на групи; результатом типологізації є побудова типології об'єктів. При цьому сама розбивка об'єктів на групи повинна мати певний зміст та необхідний рівень пізнання; до речі, саме цей критерій відрізняє метод типологізації від класифікації, яка практично позбавлена гносеологічного смислу й потрібна виключно для зручності при визначенні питання, до якого класу належить об'єкт. Іншими словами, метод типологізації – це змістовний засіб пізнання, а класифікація – формальний [26, с. 7–12]. Характерно, що між типологізацією та класифікацією існує діалектичний взаємозв'язок – досить часто формальну класифікацію використовують як основу, початковий етап подальшої вже змістовної типологізації. При цьому справедливим буде відзначити той факт, що у науковій літературі досі продовжуються дискусії щодо порядку співвідношення типологізації і класифікації [14, с. 38–41].

Показово, що як аналогія, так і типологізація може включатися у програму порівняльного історико-правового дослідження на будь-якій його стадії. Навіть на самому початку компаративної роботи у дослідника вже можуть виникати здогадки, замисли або інтуїтивне відчуття стосовно можливостей та гносеологічної доцільності застосування вказаних логічних прийомів. Однак повністю свій методологічний потенціал і аналогія, і типологізація розкривають саме на стадії оцінки отриманих результатів у ході порівняльного історико-правового аналізу. Пояснити це можна насамперед тим, що наприкінці компаративного аналізу дослідник володіє усією необхідною інформацією щодо предмета свого дослідження. Крім того, саме на останній стадії порівняльного дослідження завдання наукового пошуку стають гранично конкретизованими, пройшовши через неминучі обов'язкові модифікацію й уточнення на попередніх етапах компаративної роботи. Звичайно, це значно унеможлиблює отримання недостовірних результатів під час застосування аналогії і типологізації порівняно з тим, коли завдання порівняльного історико-правового дослідження окреслені лише у найзагальнішому вигляді. І останнє. Саме після обробки результатів порівняння історико-правових об'єктів виявляються нові актуальні проблеми компаративного дослідження, вирішити які досить часто якраз і можливо за допомогою тих логічних засобів пізнання, що є предметом цієї наукової статті.

Значення аналогії і типологізації для порівняльного дослідження з історико-правової тематики важко переоцінити, оскільки їх застосування у тісному зв'язку з компаративним методом може призвести до справді евристичних, допустимо навіть казати, проривних результатів усього наукового пошуку.

Так, оскільки порівняльне історико-правове дослідження безпосередньо пов'язане з вивченням «історичного», яке недоступне для безпосереднього сприйняття вченим-компаративістом, то відповідно виникає потреба

в реконструкції тих або інших історико-правових об'єктів. Звичайно, що реконструювати, або відтворити історичне минуле з високою точністю досить складно, – цьому перешкоджають численні прогалини у знаннях про порівнювані об'єкти у зв'язку з їх неповною досяжністю для спостереження. Застосування ж аналогії як наукового засобу пізнання у більшості випадків дозволяє досить успішно вирішити цю серйозну проблему. При цьому, навіть незважаючи на високу ймовірність висновків за аналогією, її вживання може призвести до значного розширення горизонтів наукового пошуку й наштовхнути дослідника на відкриття нових закономірностей розвитку та функціонування державно-правових явищ. Важливим є й те, що аналогія та висновки, отримані з її допомогою, лежать в основі процесу моделювання державно-правового розвитку. Моделювання державно-правових процесів, що розгортаються в історичному часі, дозволяє поставити нові завдання перед дослідником та значно збагатити порівняльне історико-правове дослідження у гносеологічному аспекті.

Типологізація у ході компаративного аналізу історико-правової спрямованості дозволяє у свою чергу структурувати як сукупність порівнюваних історико-правових об'єктів, так і їх окремих властивостей, якостей, характеристик тощо. Наприклад, мирові суди, що були створені у Російській імперії в 1864 р. Порівнюючи процес їх організації, структуру та правовий статус у різних регіонах Російської імперії, можна виділити наступні типи інституту мирових суддів: а) основний інститут; б) польський «комбінований» інститут; в) закавказький «обмежений» інститут; г) сибірсько-азіатський «усічений» інститут тощо. В основі виділення цих типів інституту мирових суддів лежить комплекс змістовних характеристик цих судових органів за географічною ознакою. Як видно з цього прикладу, розбивка порівнюваних історико-правових об'єктів на типи за тими або іншими критеріями дозволяє якісно змінити ракурс компаративного дослідження та інтенсифікувати процес отримання справді евристичних висновків. Окрім цього, застосування типологізації сприяє систематизації отриманих результатів і здатне значно полегшити роботу вченого-компаративіста з оцінки отриманих результатів історико-правового порівняння.

Окремо слід наголосити, що побудова типологій у компаративних дослідженнях може дати потужний імпульс до переосмислення й оновлення вже встановлених в історико-правовій науці традицій і парадигм. Г. Елінек свого часу писав, що наукове значення установа типів задовольняє теоретично у першу чергу синтетичну потребу звести різноманіття явищ до єдності, що складає й вищу мету науки взагалі. Метою є при цьому «не лише досягнення ясності та єдності у різноманітті, але й ґрунтовне пізнання одиничного явища, котрому тільки таким шляхом і приділяється належне місце у всій сукупності соціальних явищ» [15, с. 53].

Разом з тим, незважаючи на досить досконалу розробленість аналогії і типологізації як засобів наукового пізнання, зокрема, їх методики і техніки, стосовно історико-правового компаративного дослідження існує низка зауважень і застережень у застосуванні вказаних логічних прийомів. Розглянемо їх.

Так, при застосуванні аналогії під час компаративного аналізу історико-правових об'єктів треба пам'ятати, що метод аналогії аж ніяк не можна зводити до окремих видів умовиводів за аналогією, оскільки структура методу аналогії значно складніша й різноманітніша. Зокрема, можна виділити наступні етапи застосування методу аналогії у науковому пізнанні з історико-правової тематики: 1) пошук та вибір аналога на підставі установлення схожості або певної спільності між історико-правовими об'єктами; 2) побудова моделі історико-правового об'єкта, стосовно якого відсутня вся необхідна інформація, на підставі даних, отриманих при вивченні аналога; 3) екстраполяція тієї інформації, що була отримана при вивченні теоретичної моделі, на історико-правовий об'єкт, що пізнається; 4) перевірка екстраполяції й власне висновків за аналогією, в ході якої відбувається порівняння теоретичних положень, отриманих при вивченні аналога історико-правового об'єкта, що вивчається, з відповідними історичними умовами його існування.

Слід відзначити й ті чинники, що безпосередньо впливають на ступінь ймовірності висновків за аналогією. По-перше, це кількість схожих ознак, яка проявляється у наступній закономірності: чим у більшій кількості ознак виявляється схожість між предметами, тим вищим є ступінь ймовірності отримуваних висновків. По-друге, необхідно враховувати значимість схожих ознак, тобто ступінь їх істотності. Так, чим вищою є значимість (ступінь істотності) схожих ознак, тим вищим є ступінь ймовірності висновків за аналогією. І, по-третє, під час проведення аналогій у компаративному дослідженні з історико-правової тематики слід враховувати також і відмінності між порівнюваними об'єктами, а конкретніше – їх кількість і значущість. Лише при врахуванні всіх цих умов можна отримати висновки з високим ступенем ймовірності [6, с. 10–14].

Незважаючи на те, що аналогія як метод пізнання знаходить досить широке застосування при вивченні процесів та явищ суспільного життя, в контексті історичного пізнання й зокрема в компаративному дослідженні її застосування значно ускладнюється. Як ми вже зазначали, це пояснюється тим, що аналога досліджуваного історико-правового явища вже може не існувати, через що його не можна безпосередньо відтворити, а також великим впливом на хід суспільних процесів суб'єктивних чинників, які досить важко врахувати та оцінити ступінь їх значущості для розвитку того або іншого державно-правового явища. Слід зважати й на те, що під час роботи з історико-правовими об'єктами непросто виявити сутність того або іншого явища, тож існує значна небезпека звести її виключно до фактів зовнішнього прояву [28, с. 8-9, 17-18].

Тим не менш значення аналогії у порівняльних історико-правових дослідженнях важко переоцінити, оскільки саме її застосування на стадії оцінки отриманих результатів компаративного аналізу із врахуванням усіх існуючих між порівнюваними історико-правовими об'єктами глибоких взаємозв'язків дозволяє побудувати нові концепції, дійти до вражаючих своєю сміливістю висновків, звільнитися від застарілих методологічних догм. Можна впевнено стверджувати, що ризикованість історичних аналогій внаслідок високого ступеня ймовірності висновків, отриманих з їх допомогою,

водночас є їхньою великою перевагою перед іншими засобами загальнонаукового пізнання, оскільки саме аналогія, особливо у історико-правовому пізнанні, дозволяє досліднику вийти за межі відомого й таким чином встановити нові орієнтири наукового пізнання. «Аналогія справедливо користується, – писав Гегель, – великою пошаною у емпіричних науках і завдяки їй були досягнуті значні успіхи» [28, с. 6].

Типологізація як процес розбивки історико-правових об'єктів на види, як і аналогія, має певні етапи. По-перше, необхідно виділити поняття (рід), що відповідає сукупності досліджуваних об'єктів, або ж розчленувати вихідну сукупність на частини з метою виділення декількох об'єктів, до яких безпосередньо можуть бути застосовані алгоритми класифікації. По-друге, треба здійснити апріорний (тобто до самої класифікації) аналіз поняття (роду) з метою розчленування його на складові елементи, кожному з яких у принципі може відповідати один з шуканих типів або видів. По суті, у даному разі йдеться про вироблення деякої апріорної характеристики шуканих типів, необхідної для успішної побудови типології. І вже на третьому етапі виконується розробка процедур, що складають процес типології, та їх реалізація, тобто аналіз кожного об'єкта з метою визначення його типу [26, с. 12–21].

Як видно, типологізація історико-правових об'єктів й державно-правових явищ – складний пізнавальний процес, який потребує дотримання певних методологічних принципів. При цьому центральним є питання про ті основи, виходячи з яких виділяють типи якісно визначених об'єктів і явищ. Вище ми вже відзначали, що в основі виділення типів повинні лежати суттєві властивості досліджуваної об'єктивної реальності. Виділення типів на основі врахування суттєвих рис історико-правової реальності, що вивчається, вимагає, перш за все, визначення якісної природи як усієї сукупності об'єктів, що містить певні їх типи, так і самих цих типів. Уся сукупність об'єктів виступає при цьому як родове явище, а типи, що входять до неї, – як види цього роду. Цілком очевидно, що без розуміння природи цілого не можна виділити і якісно визначені його частини. Показово, що зв'язок роду і видів може мати як вертикальне, так і горизонтальне своє вираження [11, с. 191-192].

Вертикальна типологізація передбачає розбивку того або іншого державно-правового явища або історико-правового об'єкта на різні стадії їх розвитку, що відповідає переважно часовому критерію (так звана діахронія) історичного пізнання. Горизонтальна типологізація об'єктів або явищ, що утворюють родову цілісність, виражається у їх просторовому сусідстві та взаємодії (так звана синхронія). Як приклад, можна навести інститут мирових суддів 1864 р., що може бути типологізований як у вертикальному вимірі з утворенням відповідних типів, починаючи з 1864 р. і завершуючи 1917 р., так і у горизонтальному на будь-якій стадії його розвитку (вище ми вже наводили приклад горизонтальної типологізації інституту мирових суддів). Відповідно можна вести мову й про складну – комбіновану або багатомірну – типологізацію, коли у порівняльних історико-правових дослідженнях одночасно застосовуються і часовий, і просторовий критерії.

Значний гносеологічний потенціал типологізації не усуває тих труднощів, що традиційно виникають при застосуванні цього засобу пізнання під час проведення історичних досліджень й, зокрема, порівняльних історико-правових. Так, ускладнює розробку типологій те, що сутнісна природа типів, що виокремлюються, як правило, характеризується сукупністю ознак, склад яких досить часто важко виявити. Ще одна трудність типологізації державно-правових об'єктів і явищ пов'язана з тим, що об'єкти, які належать до одного типу, різною мірою володіють основними рисами, притаманними цьому типу, тобто одні з цих об'єктів можуть бути більш характерні для нього, а інші – менш. Крім того, об'єкти, що належать до одного з типів, можуть мати риси схожості з іншими типами. Але особливо складним є виявлення кардинально різних стадій історичного розвитку державно-правових явищ і процесів. Звичайно, що у пізнавальному контексті найбільш ефективною є та типологізація, котра дозволяє не просто виокремити відповідні типи, але й встановити як ступінь належності об'єктів до цих типів, так й міру їхньої схожості з іншими типами [11, с. 195–197].

Підсумовуючи, необхідно відзначити, що порівняльне історико-правове дослідження, незважаючи на те, що його стрижнем є порівняльний метод, адаптований до потреб історико-правової науки, тим не менш прямо передбачає залучення й інших засобів наукового пізнання для розв'язання тих специфічних завдань, що ставляться самим дослідником або виникають вже у ході здійснення компаративного аналізу. При цьому найважливішими логічними прийомами виступають аналогія і типологізація. При належному дотриманні основних методичних рекомендацій і правильному користуванні технікою аналогії і типологізації ці засоби пізнання здатні суттєво вплинути на весь процес проведення компаративного дослідження з історико-правової тематики і наштовхнути дослідника на справді евристичні висновки.

Список літератури:

1. Баскин Ю. Я. Международное право : проблемы методологии (Очерки методов исследования) / Ю. Я. Баскин, Д. И. Фельдман. – М. : Междунар. отнош., 1971. – 176 с.
2. Богушова І. В. Методологічні засади визначення критеріїв типології держав / І. В. Богушова // Держава і право. Юридичні і політичні науки : зб. наук. праць. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2011. – Вип. 51. – С. 105–109.
3. Бойко І. С. Порівняльне правознавство : навч. посіб. – 2-ге вид., випр. та доп. / І. С. Бойко, Б. В. Бабін. – Одеса : Фенікс, 2011. – 152 с.
4. Быковский С. Н. Методика исторического исследования / С. Н. Быковский. – Л. : ГАИМК, 1931. – 204 с.
5. Вовк Д. О. Релігійний критерій у типологізації правових систем світу / Д. О. Вовк // Проблеми законності : акад. зб. наук. пр. / відп. ред. В. Я. Тацій. – Х. : Нац. юрид. акад. України, 2010. – Вип. 112. – С. 20–29.
6. Воробьёв Н. В. Умозаключение по аналогии / Н. В. Воробьёв. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1963. – 26 с.
7. Грушин Б. А. Очерки логики исторического исследования / Б. А. Грушин. – М. : Высш. шк., 1961. – 214 с.

8. Дамирли М. А. Специфика историко-правового познания и новый облик историко-правовой науки / М. А. Дамирли // Актуальні проблеми політики. – Вип. 16. – Одеса : Юрид. літ., 2003. – С. 416–424.
9. Дроботова Т. Б. Проблеми типологізації державно-правових режимів: теорія і методологія / Т. Б. Дроботова // Держава і право. Юридичні і політичні науки. – К. : Ін-т держави і права НАН України, 2010. – Вип. 48. – С. 36–44.
10. Иванов В. В. Методология исторической науки / В. В. Иванов – М. : Высш. шк., 1985. – 168 с.
11. Ковальченко И. Д. Методы исторического исследования / И. Д. Ковальченко. – 2-е изд., доп. – М. : Наука, 2003. – 486 с.
12. Коломийцев В. Ф. Методология истории (От источника к исследованию) / В. Ф. Коломийцев. – М. : Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2001. – 191 с.
13. Лук'янов Д. В. Проблеми класифікації і типології правових систем сучасності / Д. В. Лук'янов // Порівняльне правознавство. Сучасний стан і перспективи розвитку : зб. матеріалів міжнар. наук. симпозіуму «Дні порівняльного правознавства» (м. Київ, 8-11 квіт. 2009 р.). – 2009. – С. 72–77.
14. Луць Л. А. Методологические возможности типологизации правовых систем / Л. А. Луць // Право и демократия. – Минск : БГУ, 2004. – Вып. 15. – С. 38–49.
15. Маркова-Мурашова С. А. Методологический потенциал типологии и классификации в исследовании права / С. А. Маркова-Мурашова // Юридическая наука и методология преподавания юридических дисциплин в условиях реформирования системы высшего образования : сб. науч. ст. по материалам III Междунар. науч.-практ. конф., 10-11 окт. 2008 г. – Ростов н/Д. : Ростов. гос. экон. ун-т, 2009. – С. 52–54.
16. Методология истории : учеб пособие для студентов вузов / А. Н. Нечухрин, В. Н. Сидорцов, О. М. Шутова и др. – Мн. : НТООО «ТетраСистемс», 1996. – 240 с.
17. Могильницкий Б. Г. Введение в методологию истории : учеб. пособ. [для студ. вузов, обучающихся по спец. «История»] / Б. Г. Могильницкий. – М. : Высш. шк., 1989. – 175 с.
18. Порівняльне правознавство : підруч. [для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / С. П. Погребняк, Д. В. Лук'янов, І. О. Биля-Сабаш та ін. ; за заг. ред. О. В. Петришина. – Х. : Право, 2011. – 272 с.
19. Пронштейн А. П. Методика исторического исследования / А. П. Пронштейн. – Ростов н/Д. : Изд-во Рост. ун-та, 1971. – 467 с.
20. Саидов А. Х. Сравнительное правоведение (основные правовые системы современности) : учеб. / А. Х. Саидов ; под ред. В. А. Туманова. – М. : Юристъ, 2000. – 448 с.
21. Серьогіна С. Г. Проблеми типологізації сучасних держав з різними формами правління методами кластерного аналізу / С. Г. Серьогіна // Наука конституційного права України: сучасний стан та напрямки розвитку. – Х. : Право, 2009. – С. 100–103.
22. Синайский В. И. Техника юридической методологии в связи с общим учением о методологии / В. И. Синайский [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.russkije.lv/ru/pub/read/tehnika-yuridicheskoi-metodologii/>.
23. Старченко А. А. Роль аналогии в познании. На материалах исторического и правового исследования / А. А. Старченко. – М. : Высш. шк., 1961. – 52 с.
24. Сырых В. М. Метод правовой науки: (Основные элементы, структура) / В. М. Сырых. – М. : Юрид. лит., 1980. – 176 с.
25. Тилле А. А. Сравнительный метод в юридических дисциплинах : монография / А. А. Тиле, Г. В. Швеков. – [Изд. 2-е, доп. и испр.] : – М. : Высш. шк., 1978. – 199 с.
26. Типология и классификация в социологических исследованиях : монография / отв. ред. В. Г. Андреенков и Ю. Н. Толстова. – М. : Наука, 1982. – 296 с.
27. Тихомиров Ю. А. Курс сравнительного правоведения / Ю. А. Тихомиров. – М. : Норма, 1996. – 432 с.
28. Филиппенко М. М. Аналогия как средство познания / М. М. Филиппенко. – М. : Мысль, 1975. – 56 с.

Шигаль Д. А. Аналогия и типологизация в сравнительном историко-правовом исследовании.

В статье исследуется взаимодействие сравнительного историко-правового метода и таких средств научного познания как аналогия и типологизация. Анализируются условия применения аналогии и типологизации во время проведения компаративного исследования по историко-правовой тематике. Делаются выводы о гносеологическом потенциале аналогии и типологизации в ходе осуществления сравнительного историко-правового анализа.

Ключевые слова: сравнительный историко-правовой метод, аналогия, моделирование, типологизация, классификация, типология.

Shygal D. A. The analogy and typologization in comparative historical and legal research.

This article examines the interaction of comparative historical and legal method and such means of scientific knowledge as analogy and typologization. Terms of analogy and typologization use during a comparative study on the historical and legal theme are analysed in the article. Findings about gnosiological potential of analogy and typologization in the comparative historical and legal analysis are made.

Key words: comparative historical and legal method, analogy, modeling, typologization, classification, typology.

Надійшла до редколегії 24.11.2014 р.

Вячеслав Олександрович Рум'янець,
д-р юрид. наук, професор
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
член-кореспондент НАПрН України,
м. Харків

УДК 340.0(477)

ІДЕЯ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНО-ДЕРЖАВНОГО ВІДРОДЖЕННЯ (КІНЕЦЬ XVIII – ПОЧАТОК XX СТОЛІТТЯ)

У статті досліджено зміст та еволюцію ідеї українського національно-державного відродження у поглядах провідних громадських діячів, юристів, політичних партій на українських землях наприкінці XVIII – початку XX ст.

Ключові слова: українське національно-державне відродження, конституціоналізм, федералізм, парламентаризм.

Українське державотворення спирається на багатовікову історію. Право Українського народу на самовизначення має міцну теоретичну базу у вигляді